LJUDSKA REPUBLIKA SLOVENIJA
NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA
LJUBLJANA

prepisano Dr. Ižnarj

Reg. M.T.

Narodno blago.

— 2. vezek. —

— 1868 —

— v Gorici —

I. Od barke, ki je po suhem plavala.

Bili so trije bratje reveži. Veste kaj, pravijo med sabo, kruha nimamo, pojdimo pred cesarja, da nam svojo hčer za ženo da. Starši brat gre res pred cesarja in ga prosi naj mu da hčer za ženo. Tá pa reče: Pojdi, pojdi kaj si neumen, da bom dajal jaz tebi hčer za ženo moja hči je koga druzega vredna ne tebe; naj bo — vendar ti jo dam, če mi narediš barko, ki bo po suhem plavala. — Hm hm, si misli brat znabiti jo vendar naredim in se odpravi v gozd barko tesati.

Opoldan, ko mu prinesejo kosilo pride starček k njemu in ga prosi naj mu da malo kruha. — Ta starček je bil Bog sam. Ali

on, ki ga ni poznal kdo da je,
ga od sebe zapodi in mu noče nič
dati Ali kaj se zgodi? Ko je spet
barko tesati začel, letele so ~~ka~~
kuhanse vse križem iz pod seki-
ce. Vsakikrat, ko je zamahnil,
odletela je kuhanca names-
to trske tako da je zvečer polno
krijolo kuhanc domu peljal; ~~bar~~
barke pa ni mogel nič naredi-
ti. Jezen, da mu je iz pod letelo
je popustil vse vkup in ni
hotel več barke delati.

Drugi dan se odpravi drugi
brat v gozd barko tesati. Ali
tudi njemu ni šlo po sreči, ker
je zapodil tistega staržeka od
sebe, ko ga je o poldan kruha
prosil. Zakaj vsakikrat, ke-
dar je zamahnil odletela mu

je lesena žlica, tako, da je tu-
di on zvečer polno krijolo lese-
nih žlic domu pripeljal. Bar-
ke pa ni nič naredil —

Nato se odpravi treši brat. Ta
jo je pa drugači naredil nego
ona dva. Kedar pride o poldan
tisti starec k njemu in ga
prosi kruha, ga on prijazno
sprejme in mu ponudi.

Starec je bil tega ~~vesa~~ vesel in
mu reče: Boš videl boš, barka
bo še nicoj končana. Nato vza-
me sekiro ~~in~~ in mu pomaga
delati. In res je šlo delo sreč-
no od rok; še se ni bil dobro
mrak naredil, že je stala pred
njim barka, ki je po suhem
plavala. ~~B~~ Zdaj se vsede brat
notri, Bog mu pa še reče: Preden

se odpeljes, ti bom še nekaj
dobrega svetval. Kogar koli[j] zdej
na poti srečal, vprašaj vsacega
kdo si ti potlej ga pa v barko
vzemi, zakaj prav ti bo prišel.
O bom že bom, pravi brat. Nato
pa reče: Barka – drrrr in
barka je zletela, kakor bi ti
veter pihal. Tako je šlo – da
je kaj – naravnost proti cesar„
jevem gradu. Še ni dolgo dr„
dral, ko je že zagledal tacega
debeluha, da se je komaj naprej
valil. Kdo si ti? zagrmi nad
njim. O jaz sem „Celgavolasnel"
Pojdi noter! – Oni se je skobacal.
Na to reče: Barka – drrrr in
barka je zopet zletela. –
Še ni dolgo tocko letel že zagle„
da spet strašno debelega človeka,

tam na sredi ceste. Kdo si ti?
zagrmi brat nad njim. O jaz sem „Celsod„
vinaspil". Alo le noter. – Oni se
spravi. Barka – drrrr in barka
je letela, kakor bi veter pihal.
Še se niso dolgo vozili, kar zagleda„
jo tam na poti ~~strašno~~ enga, ki
je imel strašno velik trebuh. Kdo
si ti? zagrmi brat nad njim. O –
jaz sem „Zimokihal". – Le notri!
taki so za nas. Ko se ta noter
zavali, požene brat barko naprej.
In spet so drdrali, in spet srečali enega
ki je imel taki trebuh, da bi
se ga bil človek vstrašil. Kdo
si ti? zagrmi brat nad njim. O –
jaz sem „Letopihal." Spravi se
notri! ukazuje brat. Barka drrrr!
in barka je letela, kakor, da
jo blisk nesel. – L. L. 2/4 1868.

Kmalu zagledajo spet grozno majhnega pinkeljca, ki je možko po cesti koračil. „Kdo si pa ti? O – jaz sem „Vodonosil". Le notri! pravi brat in požene barko naprej. Bilo jih je že pet.

Nato srečajo spet enega ki je bil strašno velik a suh ko ~~t~~ trska. „Kdo si ti zagromi brat nad njim. O – jaz sem „Dalječvidel". Le notri, pravi brat in požene barko naprej.

Nazadnje ko so bili že blizo cesarskega gradu zagledajo še sedmega, ki je bil tako ~~m~~ ~~močan ko~~ močan ko svet. ~~D~~ Tudi tega je vprašal brat: kdo si ti? in ko je odgovoril: „~~Kam~~ Kamjelučal" ga je vzel brat v svojo barko. —

Sedaj pridejo na cesarski dvor. Cesar in tisti visoci gospodje gospodje okolj njega so se zelo čudili, ko so zagledali barko, ki je po suhem plavala. O to si mi naredil, pravi cesar, ali vendar svoje hčere ti še ne dam; moja hči je tudi nekaj vredna; še nekaj te bom skušal. Če hočeš mojo hčer za ženo vdobiti moraš danes za južino cel sod ~~od~~ vina spit, in zelega vola snest. Kmalu mu pripeljejo cel sod vina in celega pečenega vola. Brat misli in misli kako bi to pojedel, nazadnje si pa odreže košček pečenke od vola in maselček vina iz soda, pojužina to potem pa pokliče: ~~a~~ „Celgavolasnel" kje si ti? Tukaj sem, se oglasi oni. Pojej tega vola? Precej! ~~pravi bradavs. Zazja,~~

Brdavs zazja, pozre enkrat in vola ni bilo več. Nato zakliče brat: „Celsodvinaspil" kje si ti? Tukaj sem, pravi oni. Pojdi sem in požri ta sod vina. Precej precej se oglasi brdavs vesel. Nato nagne „Celsodvinaspil sod, pozre enkrat in vina ni bilo več. — Cesar se ni mogel temu načuditi vendar svoje hčere mu ni hotel še za ženo dati. Še eno moraš prestati, mu reče, če jo češ za ženo ~~vdobiti~~ imeti; Vkazal bom stanico hudo razbeliti tako, da bo hujše v njej, nego v ~~stanici~~ peči. V to sobo te položim in če notri prestaneš, vdobiš mojo hčer za ženo. Nato so res sobo razbelili in njega notri položili. Bila je tako ~~vroča~~ vročina, da bi se bil živ človek v njej ~~le..ko~~ spekel.

Vendar on si je znal kmalu pomagati. Zaklical je: „Zimomoki"hal kje si ti? Tukaj sem, se oglasi oni, Pojdi sem in razhladi malo, da ne bo tako vroče. O — precej, pravi ta in začne tako strašno kihati, da je naenkrat vsa gorkata zginila. Toliko mraza je bil nakihal, da ni bilo nič bolj vroče, kakor v navadni sobi. — Spet so se čudili tisti visoki gospodje in cesar sam, ko so ga videla, da je notri prestal. Čaki čaki, si je mislil cesar, enkrat te že spečam.

Vkazal ga je postaviti v grozno mrzlo sobo. Toliko ledu so bili notri nanesli, da je ~~strah~~ strah da bi bilo le bolj mrzlo. Skor za zmrzniti je bilo tamkej. Vendar ta si je znal tudi tukaj pomagati. Zaklical je: ~~Leto~~ ~~Le~~ „Letopihal kje si ti? Tukaj

sem, oglasi se oni. Pojdi sem in
pogrej mi malo, zakaj tukaj je
presneto mrzlo. O to pa že to,
pravi ta, in začne toliko gorko„
te iz sebe dihati, da je bilo kma„
lo tako gorko, ko po navadi. Spet
so se vsi čudili in cesar sam, ko
so ga ~~našli opet~~ ~~spet~~ najdli zdra„
vega in veselega.
Vendar cesar se je še zdaj opotezal
in mu ni hotel ~~to~~ svoje hčeri za
ženo dati. Rekel mu je: Naj bo-
še to zadnje ti naložim, če še
to tako opraviš kakor si do zdaj,
udobiš jo prav za gotovo tukaj ~~in~~
imaš roko: No kaj bo tacega:?
O od tukaj ~~tri~~ dve uri dalječ
pravi cesar, je studenec. V tatt
studenec mi moraš iti po vodo,
in v desetih minutah moraš biti
že tukaj. Brat se je česal in

mislil in mislil, kako bi to
storil, nazadnje je pa poklical: „Vo„
donosil kje si ti? Tukaj sem, ogla„
si se oni. Kralj mi je ukazal, da
naj grem v ta in ta studenec dve
uri dalječ po vodo, pojdi ti in
~~prinesi~~ prinesi mi jo v desetih mi„
nutah. O to pa že to, pravi ta, se
zazibje in bil je v hipu pri stu„
dencu. Ali ta porednež je namestu
da bi vodo prinesel tamkej zaspal.
Doma so ga čakali in čakali, ali
kdaj da bo vodo prinesel, ali ker
ga le ni bilo in ker je bil zadnji
čas, pravi brat: ~~V~~ „Dalječ~~nesel~~videl"
kje si ti? Tukaj sem, pravi ta,
Ti pojdi pojdi in poglej, kaj tam
pri studencu dela, da ga ni
toliko časa. „Dalječvidel" se stegne
~~in~~ in pogleda čez vse smreke in hri„
bove in vidi tam onega, ki je pri

studencu spal. O ~~jezs jezs~~! viste viste, se začudi ~~prave~~ Dalječvidel, saj pri studencu spi, namesto da bi vodo prinesel. ~~Al~~ A tako? pravi brat in zaupije: „Kamnjelučal“ kje si ti? Tukaj sem tukaj, se oglasi oni. Ti pojdi in zalučaj mu par kamnov v hrbet, da se ~~bo~~ zbudi. To pa že to, pravi „Kamjelučal“ in zabrdrsne dva „taka kamnača ko zelnati glavi“. Kamnja sta letela in onega ravno v peto zadela. Prestrašen ~~Oni~~ se zbudi in sko„či ~~prestrašen~~ po konca. ~~I~~ Spom„se, da ima voda za prinesti zato hitro zajme, se zaziblje in bil je pri bratu. Bil je bil ravno še o pravem času prinesel. Zato so pa tudi tako kosilo napravili, da je bilo kaj. Brat se je bil s cesarjevo hčerjo

oženil in še mene na ženitnino povabil. Dali so mi iz rešeta piti in iz naprstnika jesti. Vendar, ker sem bil nekaj cesarja razža„lil so me v top nalozili in sem„kaj spustili. (Iz. Ispavskega)

2

II. Slovo.

Oj sijaj sijaj lunica
Da se bo vidla ljubica
Oj sijaj sijaj al' nehaj
Ljubca me pozna sedaj.

Tebe poznam tebe stimam
Tebe na mojem srcu imam
Le vsed se dol oj kaj boš stal
Da bodeš ložej slovo jemal.

Al' naj se vsedem ali naj stojim
Slovesa vendar ~~ne~~ ne vdobim

Ljubici tečejo dol solze
Kakor te vinske jagode. –

Ne misli več, ne maraj več
Tvoj'ga veselja bo zmiraj več
Ne žal'se več, ne joči več
Tvoj'ga veselja bo zmiraj več
(Iz. Mernega)

4 vsaka

III. Vraže.

1. Če se človeku pomladi mno-
go zeha je dobra letina.
2. Tisti dan pred božičem in
p sv. tremi kralji vlivajo po večih hišah raz-
beljen svinec v mrzlo vodo.
Svinec dela različne podobe
tako post. sabljo koso baričico
denar i. t. d. Iz teh znamenj
se ~~leto~~ prorokuje, kaj se bo
to leto zgodilo.
3. Vsakikrat, kedar utrne
zvezda na nebu, umrje člo-
vek na svetu.
4. Če je sv. Matija dan deževno
~~vrem~~ vreme, bo dobra letina.

IV. Domači prepir.

Mož:

Oh kaj sem jaz storil
Le komaj zdaj spoznam
Prepozno mene greva
Ker tebe jaz jumam.
S'ne morem ~~z~~ več pomagat'
To meni je za scagati
Naglost in neumnost
Jest tebe obdolžim.

Žena:

Zastonj se t'je tožiti
Nuj misliti na to
Moj mož moraš ti biti
Me ljubit prav zvesto.
Me moraš ti ljubiti
Za mano križ nositi
Mrmrati in kesati
Vse nič ne nuca to.
(ti ne pomaga nič) —

Mož:

Ljuba moja ženica
Kar praviš to je res
Al šentana butica
Je trda koj ta les.
Ne more več trpeti
Za ljubo te imeti
Si čudna oh prečudna
Neumna tud' vmes.

Žena:

Te nisem prosila
Da bi bil mene vzel
Moža bi b'la vdobila
Da bi me bil vesel
Takšne so mi snubili
Ki so se komaj shodili
Fletne in prevzetne
Si meni ti prevzel.

Mož:

Kakšna škoda velika
Za vsacega moža,

Kar tacega malika
Za svojo ženo ima.
Te star'c ni hotel vzeti
Na ramo svojo staro
Sam vrag je meni ~~snubit~~ dal.
Da živim zdaj s tako babo. –

2 V. Zakaj je zlati vek iz sveta zginel?

V starih časih, ko je Noe živel je bilo žito veliko bolj rodovitno nego sedaj. Pšenica je imela od vrha do tal klasje. Turšica ravno tako od vrha do tal latice* Krava je imela pod vsem trebuhom vime in mnogo več mleka. Bog se je pa razjezil nad nehvaležnostjo človeško, ker je mati sinčeka s kruham snažila. Hotel je vse žito človeku odvzeti ali pes je prosil naj pusti pšenici ječmenu i. t. d. vsaj na vrhu en klas, tolikasen, koll karšen je njegov jeziček,

* late ali latice = klase.

in turšici vsaj dve ali najmanj eno lat. Mačka je pa prosila, naj kravi vsaj štiri sesce pusti, sicer bode ona po grobjah miši lovila; kruha ne potrebuje.

~~Nekdaj so bili ljudje veliko ve večji, zdaj so pa zmiraj manjši, in se časom bodo neki tako ma majhni, da bodo lehko štirje pod enim mernikom mlatili.~~

Zato pravijo tudi ljudje okolj Gorice: „Daj psu kruha saj si ga je sprosil." In včasih tudi: „Mački moraš dati mleka saj je sprosila vime".

Nekdaj so bili neki tudi ljudje večji nego sedaj; zdaj so pa zmiraj manjši in bodo se časom celo taki, da bodo lehko štirje pod enim enim mernikom mlatili. — (Iz. gor. okolic.)

VI. Brat in sestra.

(Konec.)

Dolgo hodi okoli, nazadnje pa pride v veliko mesto, ki je bilo ~~pa~~ vse s črnim pogrnjeno. On gre v eno krčmo in vpraša, kaj da to pomeni. Oh jej! kaj ne veste, pravi krčmar, kraljevo hčer bo danes zmaj požrl. Toliko deklic nam je že ~~požrl~~ pokončal in danes je prišla vrsta na kraljevo hčer. Tam v veliki cerkvi revica čaka da pride zmaj in da jo pokonča. Toliko naših junakov je že skušalo, da bi to to strašno zver od našega mesta odvernili ali nič ni pomagalo, vsi so žalostno smrt storili. Bog ve! koliko časa bo še ta strašna zver po našem mestu divjala, in kedaj da pride oni, ki vender bo toliko korenjašk, da

da nam to strašno nadlogo s po-
ti spravi. Sam kralj je oblju-
bil tistemu, kteri bi si kaj ta-
cega ~~roko~~ upal, roko njegove hče-
ri, ktero bo s tem rešil. Prvi bo
za kraljem, ~~vse naše medtoma~~
~~bo rada~~ pokorna, ~~post~~ smrti njego-
vi postane on sam kralj in vse
naše mesto mu bo ~~rada~~ hvaležno in pokorno.
Brat si misli: Kaj ko bi jaz to
poskušal. Puško imam, ktera
vse zadene, kar merim, pse i-
mam tudi, kteri vse raztrgajo, kar
jim ukažem, kaj ko bi poskušal.
Yn res se odpravi v veliko cer-
kev in vidi tam kraljevo hčer,
ki je v stoleh sedela in se britko
jokala. Kaj se jočeš revica? jo
vpraša ta. Oh kaj bi se ne jokala?
ali pojdi strani saj mi ne moreš
nič pomagati. — Bog ve, zna biti ti ~~bom~~ znam

vendar kaj pomagati, ~~zato ravno sem~~ preče brat ~~pri-~~
~~šel sem~~. Ej! me ne boš ne, pravi žalostno kraljica, ko bi me
bilo mogoče rešiti, bi te me bil
kdo drugi že davno ne ti; zakaj
skušali so to že vsi junaki našega
kraljestva, ali vsem je spodletelo.
Zato pusti me pri miru in pojdi
preč, ker moram že tako umreti.
Ali brat se ne da pregovoriti, da bi
šel preč, ampak ostane in nasta-
vi pse, da so zmoja čakali.
Kmalu nastane res velik šum in
piš in v cerkev primgrmi zmaj z
tremi glavami. „Spravi se mi strani,
da tudi tebe ne požrem," pravi ~~brat~~
~~zaupije~~ zarjovi zmaj in se napra-
vi, da bo na kraljico skočil. Ali
brat se iz mesta ne zgane. Zmaj
zaupije se v drugič in tretjič
~~ali~~ ker pa ga brat ne sluša, se
zakadi razjažen na oba. Toda
brat hitro zaukaže: Alo psi! vlovite

in odtrgite. In psi so skočili in zmaju glave ~~odtrgali~~ odvzeli. Ko kraljeva hči to videla, se je strašno obveselila; razpolovičila je svoj prstan in dala njemu pol. On je pa vzel tisti kos perstana in je rekel, da se noče še zdaj oženiti, ampak da hoče še eno leto po svetu poskusiti, kedar leto mine, tedaj pride zopet nazaj, da jo poroči. Nato se od nje poslovi in jo zapusti. —

Vse to je skrivej gledaſ neki lončar. Vesel zažene lonce čez cesto, prileti v cerkev, poreže zmaju vse jezike in žuga z nožem v roki kraljevi hčeri, da jo bo, če njega za njenega odrešenika ne razglasi. Ta se ve da je v to privolila, ker se je bala, da bi jo res ne vmoril. Tako gresta pred kralja.

Kralj je bil tega grozno vesel, ko je svojo hčer spet živo pred sabo videl. Uprašal je je, kdo jo je rešil, ali ona ~~pa~~ je molčala in se ~~žalost~~ žalostno držala. Lončar je pa hitro povedal, da je on tisti ki jo je rešil; pokazal je tudi jezike, tako da so mu vsi verjeli in se čudili. Kralj ga je sprejel z veliko častjo, in razglasil ga je bil za prvega za njim. Vsi so ga častili in se mu oklanjali. Samo kraljeva hči ga ni mogla videti in se je zmiraj žalostno držala. Kralji ~~se~~ se je to čudno zdelo, ~~kad~~ kaj da ji je ~~in jo silil~~ vprašal jo je, ~~da~~ kaj da ji „fali.“ ~~in jo~~ Silil jo je zmiraj naj se z njim oženi in ji pravil, da naj mu ne bo tako nehvaležna, ker jo je rešil. Ona je pa zmiraj odlašala in odlašala, tako, da

je kralja že prav vjezila. Začel jo je zmirjati in ji praviti, da je grdo od nje, da se tako proti njemu obnaša. On jo je smrti rešil, in za zahvalo ga še grdo gleda in se noče z njim poročiti. Ona je pa zmiraj odgovarjala, da se ni nehvaležna, da se bo že oženila ali zdaj še ne.
Tako je preteklo eno leto in prišel je že tisti dan, ko je imel njeni pravi ženin prideti. Lončar, ki je vedil, kdaj bo oni prišel je prisilil kralja, da je bila zjutraj poroka. Vse mesto belo mesto je bilo z belem pogrnjeno in pred kraljevo palačo je bilo več ko štirdeset straž. Vse je bilo veselo le kraljeva hči se je žalostno držala. To se je

vsem gostom čudno zdelo, ven„ dar nobeden ni mogel pravega vganiti. –
Ako pride brat od svojega po„ potovanja nazaj, gre k tistemu kerčmarju, kjer je že onikrat pil in ga vpraša: kaj da to pome„ ni, da je danes vse mesto z belim„ prepreženo, ko je bilo vendar pred enim letom vse z črnjim pogrnje„ no. Jezsta! jezsta! kaj ne veste„ ga, da je danes kraljeva poroka. En lončar je rešil kraljevo hčer, ker je porezal zmaju vse gla„ ve, zato mu je dal kralj svojo hčer za ženo. Danes je ravno po„ roka. A tako? je rekel brat, tako bom pa tudi jaz danes to najbolj„ ši kraljevo vino pil. Pojdi pojdi kaj si norec pravi krčmar, misliš da ti ga bodo dali? Dali dali,

in pa še radi: stavimo! da
ga bom pil. Ta ga ne boš; ~~sta-~~
~~vim~~, ~~da ga ne boš~~ jaz stavim
tudi 1000 goldinarjev, da ga ne-
boš. In res! sta stavila.
Zdaj napiše brat eno pisemce do
kraljeve hčeri in jo prosi, naj bi
mu poslala naj boljšega vina, ki
ga ima. To pisemce dene ~~pesu~~
v torbico, da pesu v gobec in ga
pošlje. Kraljeva hči je prebra-
la pismo, brez da bi komu kaj
povedala in ukazala, da naj se najbolj-
šega vina natoči in pesu v torbi-
co da. Ali hlapec je bil pijan in
namesto, da bi najboljšega vina
natočil, natočil je najslabšega.
Ko je pes bratu vino prinesel se
je ta zelo začudil, ker je dobil na-
najslabši namesto najboljšega.
Kerčmar se je pa strašno smejal.

To je brata ujezilo. Spisal je spet
eno pisemce do nje in jo notri ostro
grajal, zato tako z njim dela. Na-
mesti, da bi mu bila hvaležna,
ker jo je rešil, pa se še iz njega
norca dela. To pisemce da spet
pesu v torbico. Kedar hči to pis-
mo prebere, pokaže ga očetu in
gre sama najboljšega vina nato-
čiti in ga pesu da; zraven pa še
spiše pismici, v kterem je bilo do-
voljenje, da sme v kraljevi grad
priditi. Zdaj se je kerčmar pod
nosom obrisal, moral mu je 1000
gold. dati. Brat je pa šel v grad
in je kraljevi hčeri napil. V ko-
zarci pa, kterega je natočil je
spustil tista košček prstana,
tako da ga je kraljeva hčer v
kozarcu vdobila. Brž ga primeri
še k oni polovici, in ker sta se
oba kosa ujemala, pove kralja kako

~~jer~~ in kaj. Lončar je prebledel, ko je to slišal, kralj se je pa nad njim razsrdil. Ukazal ga je do nazega sleči in iz gradu zapoditi. Revež lončar se je ~~pa~~ pa jokal in zdihaval: Kdaje bom pa zdaj lonse vdobil, ktere sem takrat neumnež razbil. — Zdaj je bila kraljeva hči vesela, poročila se je z bratom in naredili so tako ženitnino, da nikdar ne tako.

— Iz Špavskega. —

3

VII. Smešnica.

Dve sestri ostaneti med mašo doma. Starša pravi mlajši: Ti zdaj si bom eno jajce ocvrla ali glej, da materi ne poveš. O ne bom ne pravi mlajša. Starša si ga res ocvrje. Ko pa mati domu pridejo, začne mlajša proti njim: Mati jaz bi vam ~~pove~~

povedala, da sestra ~~ne~~ eno jajce ocvrla pa ne smem.

(Iz Goriške okol.)

4 vrst

VIII. Nar. izreki.

1. Sveti trije kralji
So zimo pripeljali

2. Svet Matija
Led razbija
Če ga še ni
Pa ga nar'di.

3. Sveti Vid
Češenj sit.

— Špavske. —

3

IX. Fantovska.

Te nisem prosila
Pa tudi te ne bom
Vsaj ~~tak~~ Saj tacega „falota"
Vdobila ga bom. —

Špavska.

V Gorici 4. maja 1868.